

GENERATIV SUN'IY INTELEKT VA UNING TA'LIMDAGI O'RNI

Ibodullayeva Zuxraxon Dilshod qizi

Kazakova Shahnoz Janatbek qizi

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

"Axborot tizimlari va texnologiyalari" yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Hozirgi kunda deyarli barcha sohalarda sun'iy intellekt kirib kelgan va kundan kunga rivojlanib bormoqda. Hozirda esa millionlab balki, milliardlab insonlar generativ sun'iy intellektidan kundalik hayotlarida foydalanib kelmoqdalar. Generativ sun'iy intellektning eng ko'p ta'sir o'tkazgan va ta'siri kuchayib borayotgan sohalardan biri bu – ta'lim tizimidir.

Kalit so'zlar: Ta'lim, generativ sun'iy intellekt, SI, Open AI, ChatGPT, kontent

So'ngi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari jadal rivojlanmoqda. Sun'iy intellekt butun dunyoni miqyosida ta'lim tizimini tubdan o'zgartirish salohiyatiga ega. U ma'muriy jarayonlarni avtomatlashtirishdan tortib, har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratishgacha bo'lgan jarayonlarini takomillashtirmoqda. Generativ sun'iy intellektning rivojlanishi esa ta'lim olish jarayonlarini yanada osonlashtirdi.

Generativ sun'iy intellekt – bu foydalanuvchining so'rovi yoki talabiga javoban matn, tasvir, video, audio yoki dasturiy ta'minot kodi kabi orginal kontentni yaratishga qodir sun'iy intellekt (SI).

Generativ SI inson miyasini o'rganish va qaror qabul qilish jarayonlarini simulyatsiya qiluvchi chuqur o'rganish modellar algoritmlari deb nomlangan

murakkab mashina o'rganish modellariga tayanadi. Ushbu modellar katta hajmdagi ma'lumotlardagi belgilar va munosabatlarni aniqlash va kodlash, so'ngra ushbu ma'lumotlardan foydalanuvchilarning tabiiy til so'rovlari yoki savollarini tushunish va tegishli yangi kontent bilan javob berish uchun foydalanish orqali ishlaydi.

Generativ SI turli sohalarda turli xil kontent yaratishi mumkin.

Sohalari	Qo'llanilishi
Matn	Generativ modellar, hujjatlar, hisobotlar, maqolalar va ijodiy yozuvlargacha bo'lgan hamma narsani izchil konteksga mos ravishda matn yaratishi mumkin(masalan, ChatGPT, Gemini).
Rasmlar va videolar	Midjourney, Leonardo AI kabi tasvir yaratish realistik tasvirlar yoki orginal san'at asarlarini yaratishi, uslubni o'tkazish, tasvirdan tasvirga tarjima qilish va boshqa tasvirlarni tahrirlash yoki tasvirni yaxshilash vazifalarini bajarishi mumkin. Rivojlanayotgan SI video vositalarini matnli so'rovlardan animatsiyalar yaratishi va mavjud videoga boshqa usullarga qaraganda tezroq va tejamkorroq maxsus effektlarni qo'llashi mumkin.
Ovoz, nutq va musiqa	Generativ modellar ovozli sun'iy intellekt chatbotlari va raqamli yordamchilar, audio kitoblarni hikoya qilish va boshqa ilovalar uchun tabiiy tovushli nutq va audio kontentni sintez qilish mumkin. Xuddi shu texnologiya professional kompozitsiyalarning tuzilishi va tovushini taqlid qiluvchi orginal musiqani yaratishi mumkin.

Dastur kodi	Generativ SI asl kodni yaratishi, kod parchalarini avtomatik to'ldirilishi, dasturlash tillari o'rtasida tarjima qilishi va kod funksiyalarini umumlashtirishi mumkin. Bu dasturchilarga kodlash vazifalari uchun tabiiy til interfeysini taklif qilish bilan birga ilovalarni tezda yaratish, qayta ishlash va nosozliklarni tuzatish imkonini beradi.
Dizayn va san'at	Generativ SI modellari noyob san'at va dizayn asarlarini yaratishi yoki grafik dizaynga yordam berishi mumkin. Qo'llanmalarga muhitlar, personajlar yoki avatarlarning dinamik generatsiyasi va virtual simulyatsiyalar va video o'yinlar uchun maxsus effektlar kiradi.

Sun'iy intellekt oxirgi o'n yillikda butun dunyo bo'yicha keng muhokamalarga sabab bo'lib kelmoqda. 2022- yilda Open AI tomonidan taqdim etilgan generativ sun'iy intellekt ChatGPTning paydo bo'lishi sun'iy intellektni butun dunyo bo'ylab yangiliklarga olib chiqdi va sun'iy intellekt sohasidagi innovatsiyalarni qo'llanishining misli ko'rilmagan darajada o'sishiga sabab bo'ldi.

ChatGPT ishga tushgan dastlabki yillarda butun dunyo bo'ylab ta'lim sohasida talabalarining fan topshiriqlarini bajarishda ChatGPTdan foydalanishlari ularning o'zlashtirish va malakalarini pasaytiradi degan tashvishlarni paydo qildi. Ba'zi ta'lim muassasalari ChatGPTdan foydalanish taqiqlangan bo'lsa, boshqalari Generativ SIning kelishini imkoniyat sifatida qabul qildi. Masalan, ko'plab maktablar va universitetlar "ulardan foydalanishga taqiqlashga intilish o'rniga, Generativ SI vositalaridan samarali, axloqiy va shaffof foydalanishda talabalar va xodimlarni qo'llab-quvvatlash kerak" deb hisoblaydigan progressive yondashuvni qo'llashdi. Ushbu yondashuv bilan ular Generativ SI keng tarqalganligini, ehtimol

yanada murakkablashishini va ta'lim uchun o'ziga xos noyob ijobiy imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatdi.

Ta'limda SI dan foydalanishning afzalliklari. Hozirga kelib, ta'lim tizimida sun'iy intellektdan foydalanish, dastlabki yillarga nisbatan ancha o'sdi. Ta'lim olishning shaxsiylashtirilgan ta'lim shakli Generativ SI bilan birgalikda yanada qulay bo'ldi.

Generativ Sun'iy intellekt har bir Talabani alohida tahlil qilib, unga mos ravishda kontent ishlab chiqishi mumkin. Masalan, O'quv jarayonlarini idividual moslashtirishi mumkin. SI o'quvchining bilim darajasini o'rganib, qaysi mavzu tushunarsiz ekanini aniqlaydi va shunga mos o'rganish uchun qo'shimcha materiallar taqdim etadi.

Bundan tashqari Generativ SI turli tillardagi kontentlarni tez va oson o'zbek tiliga tarjima qilib bera oladi. Bu esa xorijiy adabiyotlardan foydalanishni qulaylashtiradi. Chet tili manbalarini o'zbek tiliga tarjima qilib berish bilan birga shu tillarni o'rganishda ham individual yordamchi bo'ladi.

Talabalar bilan birgalikda o'qituvchilar uchun ham Generativ SI ko'makchi vazifani bajarishi mumkin. Masalan, dars rejalarini yaratishda, test va mashqlar tuzishda, taqdimot tayorlashda va interfaol mashg'ulotlarni tashkil etishda asosiy yordamchi bo'la oldi.

Imkoniyati cheklangan kishilar uchun ham SI dan foydalangan holda, ularning ta'lim olish jarayonlari yanada osonlashmoqda. Bu esa ta'lim tizimida Sun'iy intellektdan foydalanishning eng katta yutuqlaridan biri hisoblanadi.

Shuni ham unutmashimiz kerakki, SI texnologiyalaridan foydalanganimizda afzalliklari bilan birga uning kamchiliklari ham borligini

unutmasligimiz kerak. Generativ sun'iy intellektdan ta'lim tizimida foydalanish akademik halolik muammolarni, mustaqil fikrlashning pasayishi, noto'g'ri va ishonchsiz ma'lumotlarni olish va shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi, xavfsizligiga ta'sir o'tkazishi kabi ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi.

Xulosa qilib aytganda, Generativ Sun'iy intellekt bizga katta imkoniyatlar bersa ham, undan mas'uliyat bilan foydalanishimiz muhim ahamiyatga egadir. Generativ SI insonlar uchun yordamchi vosita bo'lishi kerak, lekin insonlar fikrlarini SI bilan to'liq almashmasligi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Normatov Sh. "Oliy ta'limda generative sun'iy intellektdan foydalanish: imkoniyatlar va muammolar" 10.34920/phe.2024.16.16
2. Anders, B. A. 2023. Is using ChatGPT cheating, plagiarism, both, neither, or forward thinking? Cambridge, Cell Press. DOI: 10.1016/j.patter.2023.100694
3. Sabirova D. Azizov O "Ta'limda sun'iy intellekt o'rni va uning ijobiy hamda salbiy jihatlari" maqola
4. Abdullayev A "Ta'limda sun'iy intellektdan foydalanishning afzalliklari" maqola
5. <https://www.ibm.com/think/topics/generative-ai#257779831>
6. https://uz.wikipedia.org/wiki/Generativ_sun%CA%BCiy_intellekt
7. <https://www.oecd.org/en/topics/generative-ai.html>